

İZTOMÜD/EKONOMİK RAPOR(08/11/2024) :

KÜRESEL EKONOMİ

- Küresel ekonomide büyüme dinamikleri, özellikle mal ticaretindeki yavaşlamaya bağlı olarak uzun yıllar ortalamasının altında indi. 2004-2007 arasında yüzde 4,4 olan Küresel gayrisafi hasıla ortalama büyüme oranı, 2008-2009 finansal krizi sonrasındaki toparlanmadan pandemiye kadar geçen sürede %3'e geriledi. Pandemi sonrasında ise %2,8-3,2 arasında bir banda sıkışmış görünüyor. Nitekim, uluslararası kuruluşlar da önümüzdeki 5 yıla ilişkin projeksiyonlarında da yüzde 3 dolayında bir büyüme öngörüsüne yer veriyor.
- Dünyada artan jeopolitik riskler, devam eden bölgesel savaşlar ve özellikle dev ekonomiler arasında ortaya çıkan ticaret savaşları, mal ve hizmet ticaretinin önüne ciddi bariyerler koyarken, küresel büyümeye ilişkin dinamikleri de önemli ölçüde zayıflatıyor.
- BM Ticaret ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD), küresel ekonomideki durgunluğun, eşitsizlik ve iklim krizi kaynaklı hoşnutsuzlukları azalmak için oldukça zayıf bir potansiyele işaret ettiğine dikkat çekiyor ve acil kalkınma zorluklarının geçmiş yıllara göre daha derinleştiğine dikkat çekiyor. Kuruluş, bu yeni "düşük normal" büyümenin, acil kalkınma hedeflerini karşılamak ve birçok haneyi savunmasız bırakan küresel yaşam maliyeti krizinden kaynaklı sorunları hafifletmek için yetersiz kalacağı konusunda uyarıyor.
- Küresel büyümenin lokomotifi işlevini gören ticarete de ciddi daralma yaşanıyor. 1995- 2007 arasında küresel GSH' nin iki katı oranında büyüme kaydeden dünya ticareti, 2008 krizinden bu yana sürekli ivme kaybediyor. Tarihte ilk kez olmak üzere, 2023'te küresel ekonomik büyümeye rağmen, mal ticareti daraldı %1,2 daraldı.
- Bu arada hizmetler, yıllık %5 oranında genişleyerek potansiyel bir büyüme motoru olarak ortaya çıktı ve 2022 yılında küresel ticaretten %25 pay aldı.
- Diğer yandan küresel tedarik zincirlerinde markalar, yazılımlar, veriler ve patentli teknolojiler gibi maddi olmayan varlıkların büyümesindeki hız da dikkat çekiyor. 2023'te maddi olmayan varlıklara yapılan yatırım, maddi varlıklardan üç kat daha hızlı büyüyerek 6,9 trilyon dolara ulaştı.
- Pandemi sonrası özellikle gelişmekte olan ülkelerde artan eşitsizlik, reel olarak gerileyen ücretler ve istihdamsız büyümeyi tersine çevirmek için acil politika değişikliklerine ihtiyaç duyuluyor. Geleneksel üretim odaklı büyümenin yetmeyeceği ve sanayi sektörlerine göre daha hızlı büyümesine karşın, hizmet sektörünün yeteri kadar kaliteli iş yaratmadığı gözleniyor.
- Bu kapsamda rekabetçi olmayan piyasa ve uygulamaların dizginlenmesine, kamu borç yönetiminde riskleri ve kırılganlıklara azaltacak reformlara, eşitsizliği ve işsiz büyümeyi sınırlamak için imalatın ötesinde çeşitliliği teşvik eden finansal ve teknolojik değişimleri göz önünde bulunduran endüstriyel politikalar geliştirilmesine, bölgesel ticarete daha fazla entegrasyona ve işgücünün üretkenliğini artıracak teknolojilere öncelik tanınmasına yönelik ihtiyaçlar giderek daha da yakıcı hale geliyor.

TÜRKİYE EKONOMİSİ

- Türkiye ekonomisine 2024 yılında, Eylül 2021'den sonra seri faiz indirimleriyle tetiklenen yüksek enflasyonist ortam, finansal istikrarsızlık ve bozulan makro dengelerin restorasyonuna yoğunlaşılacak süreç damgasını vurdu.
- Seçim sorası değişen ekonomi yönetimiyle birlikte ekonomi politikalarında yeniden rasyonele dönüş ve sıkı para politikasıyla uygulamaya konulan enflasyonla mücadele programı bozulan dengelerin yeniden tesis edilmesinde kısmi bir kazanım sağlarken, parasal sıkılaştırmanın üretim faaliyetleri üzerindeki kaçınılmaz baskısı ise büyümede aşağı yönlü baskı yaratmaya başladı.
- İlk çeyrekte %5,8 büyüyen GSYH büyümesi, tüketimin hız kesmesi ve sanayideki daralma paralelinde ikinci çeyrekte %1,8'e indi. Üçüncü ve dördüncü çeyrekte beklenen yavaşlamayla birlikte, yılın tamamında büyümenin %3 civarında kalmasını bekliyoruz.
- 2020 yılında %14'le olarak gerçekleşen enflasyon, seri faiz indirimlerinin tetiklediği döviz kuru kaynaklı yüksek maliyetlerden dolayı uzun yılların rekor seviyelerine ulaştı. 2021'de %36'ya çıkan tüketici enflasyonu, 2022 ve 2023 yılını yüzde 64-65 seviyelerinde tamamladı. Faiz artışı odaklı parasal sıkılaştırma ve dezenflasyon politikasıyla özellikle Haziran ayından sonra ivme kaybetmeye başlayan yıllık enflasyon, Eylül ayı itibarıyla 32 ay sonra 50'nin altına indi. Ekim ayında ise sınırlı bir yavaşlamayla %48,6 seviyesinde gerçekleşti. Yıl sonu enflasyonunun, büyük olasılıkla hem kısa süre önce açıklanan OVP'deki beklentinin (%41,5) hem TCMB tahmin aralığının üst sınırını aşarak yüzde 43-44 aralığında gerçekleşeceğini tahmin ediyoruz.
- Enflasyonda yaz aylarının olumlu baz etkisiyle görülen belirgin düşüş eğiliminin, son 6 ayın ortalamasında %2,8 ile yatay bir seyre dönmesi ve çekirdek endekslerde 3 aylık hareketli ortalamasının yeniden artış eğilimine işaret etmesi, enflasyonda katılık endişesini de artırdı. Bu durum, bir yandan TCMB'nin faiz indirim takvimini ötelemesine yol açarken, bir yandan da kredi artırım mekanizmalarındaki sıkışıklığın bir süre daha devam etmesine yol açacaktır.
- Bir yandan sıkı para politikasıyla baskılanan iç talep, diğer yandan ana ihracat pazarlarındaki durgunluk, sanayi üretimini aşağı yönlü baskılamaya devam etmektedir. Şubat ayından bu yana iniş seyri izleyen sanayi üretimi endeksi Ağustos itibarıyla geçen yılın yüzde 5,3 altına gerilerken, izleyen dönemlerde de zayıf seyrini sürdürmesini bekliyoruz. Daralmayı ortaya koyan Türkiye İmalat PMI da, Eylül'de 44,3'e geriledi ve Mayıs 2020'den bu yana en belirgin daralmaya işaret etti.
- Zayıf iç talep koşullarının yanı sıra ana ihracat pazarlarımızda etkili olan yavaşlama dış ticaret tablosuna da yansdı. Ocak-Eylül döneminde ihracattaki artış %3,4 olarak gerçekleşirken, ithalat hacmi %7,2 düşüş kaydetti. Ekonomideki yavaşlamanın etkisiyle dış ticaret açığı 9 aylık dönemde %31 daraldı ve bu gelişme, cari işlemler dengesine de iyileşme olarak yansdı. Ödemeler dengesi hesabı Temmuz ayının ardından Ağustos'ta da fazla verdi. 12 aylık kümülatif cari açık ise 11,3 milyar dolarla Aralık 2021'den bu yana en düşük seviyesine geriledi. 9. ay (Eylül 2024) sonu itibarıyla 47 Milyar Dolar olan turizm gelirinin yıl sonu hedefi 61 Milyar Dolar'dır. 2024 yılı Ocak – Ağustos ayı hizmet ihracatımız, bir önceki yılın aynı dönemine göre %7,3 artışla 74 Milyar Dolar düzeyine yükselmiş, hizmet ithalatımız ise %10,2

artıyla 34,8 Milyar Dolara ulaşmıştır. Aynı dönem için hizmet dengesi ise %4,9'luk artışla 39,2 Milyar Dolar olarak gerçekleşmiştir.

- Dezenflasyonist süreçte TCMB rezervlerinde rekor artışlar yaşanırken, TL'de oluşan değerlenme ise ihracat üzerinde baskı oluşturmaya devam ediyor. İçerideki maliyet artışlarını düşük kalan kur nedeniyle karşılamakta zorlanan birçok sektör, bu dönemde ne yazık ki rekabet gücünde önemli kayıplarla karşı karşıya kaldı.
- Diğer yandan, bozulan enflasyon beklentilerinde iyileşmenin gecikmesi, faiz indiriminin gecikmesine de yol açmaktadır. Bu sürenin uzaması, işletme sermayesi zayıf olan çok sayıda firma için kaçınılmaz olarak hayatta kalma mücadelesini daha da zor hale getirecektir. Bu nedenle yatırımların çok dikkatli olarak muhtemel risk faktörleri göz önüne alınarak yapılması önem taşımaktadır.
- Türkiye ekonomisi ve üretim sektörleri açısından zorlu geçen 2023 ve 2024 yılına 2025'in de eklenmesi riskini göze alamayız. Dolayısıyla, enflasyon beklentilerinin kırılması, fiyatlama davranışlarında normalleşme ve ödenen bedellerin boşa gitmemesi için daha fazla çabaya ve kararlılığa ihtiyacımız var. Bu konuda özellikle kamunun, enflasyonla mücadelenin kısa sürede başarıya ulaşacağı konusunda hane halkını ve ekonomik birimleri ikna edecek öncü ve örnek bir rol üstlenmesi hayati bir önem taşımaktadır.
- ***İhracat yapan firmalar kur farkından etkilenmemesi için acil önlemler alınmalıdır. İhracat yapan firmaların kur farkları maalesef büyük risk taşımaktadır.***

İZTOMÜD
İZMİR TİCARET ODASI
MECLİS ÜYELERİ DERNEĞİ